

OOK ONZE OORLOG

Leesexemplaar

*“Alle soorten geluk gelijken op elkaar,
maar elk ongeluk heeft zijn eigen gezicht.”*

— LEO TOLSTOJ (1828-1910),
Russisch schrijver, filosoof en politiek denker

Leesexemplaar

OOK ONZE OORLOG

BRUNO BEECKMAN
DAGBOEK UIT OEKRAÏNE

P E L C K M A N S

INHOUD

	7	Inleiding
DEEL 1	11	26 februari tot 17 maart 2022
DEEL 2	59	11 april tot 26 april 2022
DEEL 3	91	24 oktober tot 11 november 2022
DEEL 4	141	9 januari tot 25 januari 2023
DEEL 5	177	21 februari tot 4 maart 2023
DEEL 6	203	24 mei tot 31 mei 2023
DEEL 7	215	25 augustus tot 14 september 2023
DEEL 8	251	25 november tot 6 december 2023
DEEL 9	281	4 maart tot 17 maart 2024
DEEL 10	309	31 augustus tot 15 september 2024
	353	Slotwoord
	355	Dankbetuiging

“Luister enkel naar wat je hart je inluistert. Als je elkaar helpt, sta je sterker en denk je niet meer aan de oorlog.”

— ANNA MAKAROVA (2001-),

Oekraïense vrijwilligster sinds dag één van de oorlog en vandaag korporaal in een tactische medische eenheid van het Oekraïense leger. Anna is de jonge vrouw op de kapotgeschoten tank op de omslagfoto van dit boek.

INLEIDING

24 februari 2022. Rusland start een speciale militaire operatie in Oekraïne. Die zou volgens plan maar tien dagen duren. De Russische veiligheidsdiensten hadden hun president ervan verzekerd dat de Oekraïners hen als bevrijders zouden verwelkomen, met brood en zout... Maar op 19 november 2024 zijn we duizend dagen verder in een echte oorlog, en van de oorspronkelijke speciale militaire operatie is niets meer over.

Maar eigenlijk viert de oorlog in Oekraïne dit jaar zijn treurige tienjarige bestaan. In maart 2014 begon Rusland aan de oostgrens van Europa het ideaal van de vrije menselijke wil met geweld te ondermijnen. Rusland eigende zich onwettig de Krim toe door te stellen dat het schiereiland een onlosmakelijk deel van het Russische Rijk was geweest. Volgens dezelfde logica zou Engeland vandaag Ierland kunnen binnenvallen om het terug in te lijven bij het *British Empire* van vandaag. Nog volgens dezelfde logica zou Mongolië het grootste deel van Rusland mogen inlijven omdat dat in de dertiende en veertiende eeuw deel uitmaakte van het grote Mongoolse Rijk. En om het in een Belgische context te plaatsen, zou Frankrijk vandaag België mogen binnenvallen om de grenzen van aan het begin van de negentiende eeuw te herstellen.

Anderen bang maken, lijkt de belangrijkste Russische bijdrage aan de beschaving van vandaag. Rusland heeft onder Poetin het westen de rug toegekeerd. Het zoekt zijn heil in het oosten. De Russische orthodoxe Kerk steunt de oorlog met afkondigingen die meer gemeen hebben met fundamentalistische kalifaten in Afghanistan dan met het christendom. Poetin decimeert de Slavische bevolking in Oekraïne,

maar ook in eigen land. Hij 'bestrijdt' zijn hoofdprobleem van een catastrofaal laag geboortecijfer door dagelijks duizenden jonge Russen als kanonnenvlees naar de frontlijn te sturen.

Poetin is tegen kolonisatie, maar hij laat zich wel als een vazal gewillig economisch koloniseren door China. Twaalf procent van het Russische onderwijscurriculum voor de kleuterklas bestaat uit militair-patriottische lessen. Veertig procent van het nationale budget gaat naar wapens. De kans dat een jonge Rus vrijwillig en tegen een hoog loon sneuvelt op een slagveld ergens ter wereld is groot. Ook al omdat het doden van Oekraïners, verschrikkelijk genoeg, een van de meest lucratieve economische verwezenlijkingen van de Russische regering is gebleken om brood op de plank te brengen in de achtergestelde gebieden.

Poetin heeft door het massaal vrijstellen van ex-gevangenen – nadat ze terreur hadden gezaaid in Oekraïne – niet enkel moord en doodslag gelegitimeerd, hij heeft ook oorlogsveteranen verheven tot de nieuwe elite.

Een verdere demoraliserende criminalisering van de maatschappij lijkt een logisch gevolg van deze gitzwarte toekomstvisie. Het land degradeert en ontmenselijkt verder op demografisch, medisch, economisch, sociaal, moreel, academisch, journalistiek, cultureel, sportief, religieus en wetenschappelijk vlak. Rusland is qua 'traditionele' waarden terechtgekomen in een pikdonker doodlopend steegje van onze beschaving, dichterbij Noord-Korea, Kaboel en Teheran, dan bij Europa.

Maar wat Poetin en co voortdurend vergeten, is dat een leugen één groot nadeel heeft: ze blijft onwaar. Zij blijven er wel in geloven, omdat ze hun illusies niet aan diggelen willen zien vallen, tot ze uiteindelijk de waarheid niet meer kunnen en willen herkennen.

En die waarheid ligt in de Oekraïense wil om hun, en dus ook onze, vrijheid te verdedigen. Daarom is dit ook onze oorlog, tussen twee frontaal botsende wereldbeelden. Onze schijnbaar vanzelfsprekende welvaart, vrede, democratie en rechtsstaat worden sinds 24 februari 2022 dagelijks door Rusland belaagd, door middel van terreur en een wrede en leugenachtige moraal.

Ook onze oorlog bestaat uit reisverslagen over vaak toevallige ontmoetingen met getroffen Oekraïners, die allemaal twee zaken gemeen hebben: de onmogelijkheid om te kunnen leven in gevangenschap, angst, en verdrukking. En ten tweede de moed, wil en dapperheid om solidair voor die individuele vrijheid te strijden. Om er desnoods hun leven voor te geven.

Dit boek is een ode aan het land en zijn inwoners, voor wie vrijheid belangrijker is dan het leven zelf. Het is mijn grootste hoop dat hun lessen op elke middelbare school in Europa onderwezen zullen worden, om de eenvoudige reden dat het de vrijheidslievende Oekraïners waren – en niet de politici, oligarchen of legerleiding – die het volk zo hebben kunnen verenigen dat het in staat bleef om weerstand te bieden aan het op een na grootste leger ter wereld.

De Oekraïners vechten voor hun, maar ook voor onze democratie. Daar moeten we ons zeer bewust van zijn.

Bruno Beeckman,
Boechout, 9/10/2024

DEEL 1

26 FEBRUARI TOT 17 MAART 2022

Leesexemplaar

*Zaterdag 26 februari 2022, twee dagen na de Russische inval,
Medyka, Pools-Oekraïense grens, Lviv, Cbmelnitski,
Centraal-Oekraïne*

Les 1: hoop is gevaarlijk.

“Wat is hier in godsnaam aan het gebeuren? Dit heb ik nog nooit gezien. Dit is chaos.”

Marek, mijn Poolse chauffeur, laat zijn verbouwereerde blik gaan over de mensenmassa vluchtelingen en de duizenden voertuigen van Oekraïners, nu inwoners van de EU, die gevluchte familieleden en vrienden komen ophalen aan de Pools-Oekraïense grenspost in Medyka, twee dagen na het begin van de Russische invasie.

We staan stil op drie kilometer van de grens van een land in oorlog.

Marek kijkt me bezorgd aan: “En ik vrees dat je vanaf hier ook alleen te voet de grens zal moeten oversteken.”

Ik ben gisteren, een dag na het uitbreken van de invasie, uit Antwerpen vertrokken, en ik ben op weg naar het Kozatskyhotel, in het hart van de Oekraïense hoofdstad Kyiv, om er als freelance producer voor de European Broadcasting Union, een van mijn vaste werkgevers sinds 1993, samen met een lokaal team – twee cameramensen, een satellietingenieur en een fixer – verslaggevers van de Europese omroepen technisch te ondersteunen.

De nieuwsdienst van de European Broadcasting Union (EBU), de vereniging van Europese openbare omroepen, heeft sinds een aantal weken een satellietantenne in Kyiv die ter beschikking staat van internationale omroepen om live verslag uit te brengen of om videomateriaal door te stralen. Dit alles in het kader van het recht op vrije informatie, een basisrecht en een basisprincipe van de EBU. Maar die antenne staat er ook omdat het risico van een Russische aanval op het Oekraïense internet nu heel groot is. Een ouderwetse satellietantenne werkt onafhankelijk van het internet.

Terug naar de Poolse grens. Het is inderdaad een indrukwekkende massa mensen en voertuigen, maar toch heerst er geen chaos. Er wordt niet geroepen of getierd, wel omhelsd en zachtjes gehuild. Opluchting en onzekerheid tegelijkertijd. Links en rechts staan tientallen tentjes van vrijwilligersorganisaties met eten en drinken, en ook met medische en psychologische hulp. En vooral met elektriciteit om telefoons op te laden. Iedereen is aan de telefoon gekluisterd.

Dyakuyu, dank je, krijgen de vrijwilligers te horen van de vluchtelingen. Dank u dat u er bent voor mij, hier en nu.

Ik stap het kantoor van de paspoortcontrole binnen en kijk recht op een mozaïek van honderden gezichten. Bij het bordje *Bitaemo* (welkom), waar wie het land in wil zich moet melden, staat buiten de grensbewaker niemand. De stilte wordt enkel onderbroken door het afstempelen van mijn paspoort.

Ik wandel traag de stille, schijnbaar eindeloze rij van uitgeputte gezichten voorbij. Op elk uitgeput gezicht een gekwetste, verwarde blik. Elke blik is uniek in zijn uitdrukking van miserie.

Niemand had dit zien aankomen. Ook ik niet, neen, een eenvoudige Ruslandspecialist.

Correctie, ik heb het vooral niet willen zien. Hier en nu blijkt pijnlijk duidelijk hoe ik hoop verward heb met de werkelijkheid zoals het Kremlin die ziet. En daar heb ik ondertussen al meer dan dertig jaar mee te maken.

Les 1 van elke oorlog: hoop is gevaarlijk.

Eens buiten, meld ik mijn locatie eerst aan het thuisfront en dan aan het hoofdkantoor van de EBU in Zwitserland. Daarna contacteer ik de tweede chauffeur van de dag, die me naar Kyiv gaat brengen, 634 kilometer verder. Hij vertelt me dat hij op 26 kilometer van mij vastzit in de vluchtelingenfile.

“Stop, niet verder! Halt!” Een beer van een vent roept me met luide stem bruusk tot de orde. “Ook aangenaam, Bruno, journalist uit België”, stel ik mezelf lichtjes geïrriteerd in het Russisch voor aan Joeri. Hij blijkt 54 jaar oud en op weg naar huis in Chmelnitski, een stad in het centrum van het land op 470 kilometer van de grens en op 330 kilo-

meter van de hoofdstad. Hij is scherpschutter in het leger en hij wil zich in zijn thuisstad aanmelden als vrijwilliger om te gaan vechten. Hij verontschuldigt zich. “Sorry dat ik zo bruusk was, maar de legeroverste hier heeft gevraagd iedereen even tegen te houden en het is oorlog, weet u?”

Even later mogen we van de legeroverste allebei verder. Ik begin voorbij de sliert auto’s van vluchtelingen te wandelen in de richting van Kyiv, met mijn koffertje op wieltjes (met daarin een zaklamp, powerbank, allerlei kabels en aansluitingen, bluetoothluidspreker, woordenboek Oekraïens-Nederlands, kledij) en een tas met enkele kogelvrije vesten en helmen voor de technische ploeg in Kyiv. Dat is alles wat ik meeneem naar de oorlog, dat en twintigduizend dollar in biljetten in mijn broekzak. De oorlog neemt geen bankkaarten aan.

“Waar ga je naartoe?” Een grijze Hyundai met een man en een vrouw erin. Ze bieden me aan me naar mijn chauffeur te brengen. Joeri komt me achterna en vraagt of hij mee kan? *Hop in!*

Een uur later vinden we onze chauffeur en nog eens twee uur later rijden we Lviv binnen, waar ik van mijn Franse collega-producer Olivier een datasimkaart krijg die me via mijn mobiele wifibakje overal en altijd internet aanbiedt. Uiterst belangrijk om altijd en overal snel informatie te kunnen vergaren. En om veiligheidsredenen, dat ook, ja. Een collega stuurt me vanuit Kyiv een app die luchtalarmen aangeeft. Oorlog 2.o.

En plots! Die eerste onheilspellende, schriële, priemende, loeiende, joelende sirene van het luchalarm. De aankondiging van oorlog.

Ik krijg telefoon van collega Joanie de Rijke, correspondent voor *De Morgen*, op dat moment ook in Lviv. Of ze kan meerijden, samen met nog wat internationale journalisten? Tuurlijk. Vertrek binnen 30 minuten. Er lopen via de autoradio nieuwsberichten binnen over bombardementen in Kyiv. De chauffeur draait zich om en hij kijkt me opeens verweesd aan. “Sorry, ik durf het niet, om tot Kyiv te rijden.”

Oorlog is in het begin een aaneenschakeling van crisismanagement-situaties. Hij ziet de teleurstelling op mijn gezicht. Joeri stelt onze chauffeur voor om ons tot in Chmelnitski te brengen en hij richt zich

tot mij: “Ik zet jullie morgen wel op de trein naar Kyiv.” De chauffeur knikt ja.

Vijf uur later zijn we in Chmelnitski, waar Joeri ons onderbrengt in een ordelijk hotel. De rit ging vlot, met enkele nerveuze want net opgetrokken controleposten. Joeri is van goudwaarde gebleken om ons er snel door te krijgen.

Er was weinig verkeer in onze rijstrook, enkel een tiental kolonnes gepantserde voertuigen. Onderweg mensen die wegwijzers met verf overschilderen om de Russische troepen in de war te brengen. De vluchtelingenfile vanaf de grens bleek 83 kilometer lang en de wachttijd kan oplopen tot vijf dagen.

Het hotel zit vol families vluchtelingen, vooral vrouwen en kinderen. Mannen moeten het land verdedigen en mogen het land niet uit. In elk hoekje van het hotel bange en verwarde blikken, gedempte stemmen aan de telefoon, vol onzekerheid. Buiten spelen enkele kinderen tikkertje.

Avondeten: lekkere borsjtj en *vareniki* met aardappel in een restaurant van de lokale ondernemers met goed getraind veiligheidspersoneel dat bij voorkeur in het pikzwart gekleed gaat. Een van de ondernemers roept me bij zich om ons gezelschap voor te stellen. Maar hij vraagt me eerst om een Oekraïens woord uit te spreken, *polyanytsya*. Ik doe wat hij vraagt en hij klopt me op de schouder. “Sorry, maar je Russisch is merkwaardig goed voor een Belg. Russen kunnen *polyanytsya* niet correct uitspreken, daarom.” En neen, ook de lokale ondernemers hadden de invasie niet zien aankomen.

Nieuws checken, niks goeds te melden, chaos. Ik werk in dit land sinds het midden van de jaren negentig van de vorige eeuw en heb er bijgevolg een uitgebreid netwerk van vrienden en bekenden. Ik krijg op mijn telefoon beangstigende foto’s en videobeelden van vrienden uit Kyiv en Charkiv, uit Poltava en Cherson, uit Odessa en Tsjernihiv. Het front is overal.

Luchtalarm. Luchtalarm. Stilte. Luchtalarm alert. Telefoon af. Slaap. Moet.

Zondag 27 februari 2022, Kyiv passagiersstation

Waarom? “Het is oorlog.”

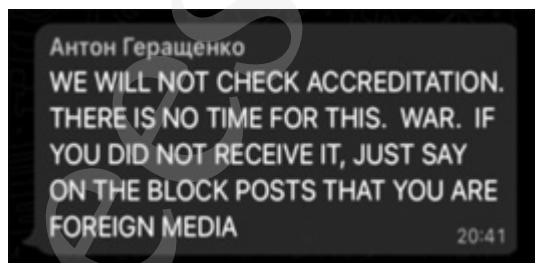
Luid gebonk op de deur schudt me om halfzes uit een korte, maar diepe slaap.

Joeri: “Goeiemorgen, het is bijna middag (*bulderlach*), pak je spullen, we gaan ontbijten, een koffie drinken en treintickets kopen.”

Een kom borsjtsj en een lekkere *flat white* later tickets gekocht, uiteraard geen plaatsgebrek in de richting van Kyiv. Aan de ticketbalie word ik snel en vriendelijk bediend alsof er buiten geen oorlog woedt. Kalme en goed georganiseerde opvang voor de vele vluchtelingen in de stationshal. Vraagtekens in ieders ogen. De trein vertrekt binnen drie uur. Luchtalarm. Op mijn telefoon het verzoek van een vriend uit Kyiv om babyvoeding te kopen, Nutrilon 2.

Joeri neemt me mee naar een kiosk en bestelt twee glazen cognac, 100 gram dosissen. Het is kwart over zeven. Joeri: “Ik neem hier afscheid, om Russen plat te gaan leggen, hou je veilig, bedankt voor je hulp, pas op je collega’s, en vergeet nooit dat wij deze oorlog gaan winnen want wij zijn gemotiveerd en zij niet.” Glaasjes hop achterover! Hij drukt me hard tegen zich aan en is weg.

Er verschijnt een bericht van het ministerie van Informatie dat ze geen tijd hebben om te voldoen aan de gigantische hoeveelheid aanvragen voor accreditaties. De reden: het is oorlog.

Bericht van het ministerie van Informatie.

Ik koop 10 pakken Nutrilon 2.

Trein vertrekt op tijd. Reistijd zeven uur en we zullen bij aankomst ook in het station van Kyiv moeten overnachten want de avondklok loopt van vijf uur 's avonds tot acht uur 's morgens. Vooral de laatste 50 kilometer zijn zeer geladen, als de verlichting aan boord van de bijna lege trein wordt uitgeschakeld, om geen rijdend doelwit te zijn binnen het bereik van de vijand. Buiten klinken explosies. Niemand kijkt elkaar aan. Niemand wil stomme vragen stellen. Want er is toch niemand die kan zeggen wie er schiet, wat er ontploft en vanwaar er werd geschoten?

We komen met 34 minuten vertraging aan. Het station van elke stad in het land is een toevluchtsoord geworden voor honderdduizenden vluchtelingen. Het immense passagiersstation van Kyiv is geen uitzondering.

*Station van Kyiv.
Vaders zetten hun
familie af en
blijven zelf achter.*

Vrijwilligers begeleiden ons rustig naar een slaapplek op de marmere vloer in hal 2, we krijgen een wificode en ze bieden ons koffie en thee aan. Ik zonder me even af om het thuisfront te bellen en rol buiten op Perron 1 een sigaret. Wanneer ik opkijk word ik aangekeken door een rijtje rokers zonder gerief. Terwijl ik sigaretten rol, vertelt ieder van hen zijn verhaal. Hoe ze halsoverkop zijn gevlucht, met enkel een paar koffers en zakken. Hoe ze een week geleden nog volop andere plannen aan het maken waren.

Buiten klinken explosies, voorafgegaan door een luchtalarm en gevolgd door het volgende. De straten van deze stad van normaal net geen vier miljoen inwoners zijn leeg. Geen verkeer, af en toe een ziekenwagen, gevolgd door de volgende.

Maar ook hier in het immense station geen chaos, getier of geroep. Wel orde en ook een loodzware kalmte in de lange rij voor een komsoep en een stuk brood.

Vrijwilligers van alle leeftijden brengen rust en solidariteit, en dat is wat mensen hier en nu even nodig hebben. Wij ook.

Maandag 28 februari 2022, Kyiv

“Check even in, dan toon ik je de schuilkelder.”

Vrijwilligers serveren het ontbijt in hal 6 van het station. Overal liggen mensen uitgeput op de grond, enkele gewonden worden in een tent van het Rode Kruis verzorgd. Onder de gewonden vooral inwoners van bezette steden elders in het land. Indrukwekkend is de organisatie zeker wel. De onbaatzuchtige hulpvaardigheid van de jongeren is dat ook. Respect. We wensen hun succes en als de avondklok om acht uur wordt opgeheven zetten we koers naar het Maidanplein.

80 euro voor anderhalve kilometer, dat kost de taxirit van zes minuten door totaal verlaten straten van het station naar hotel Kozatsky op het Maidanplein. Oorlogsinflatie.

Het Kozatskyhotel is een vintage sovjethotel met een van de mooiste uitzichten van de stad, belangrijk voor televisiejournalisten, want dat geeft een mooi plaatje tijdens hun livegesprekken in tv-journaals.

Dima en Oleg, mijn cameramannen, Marianna en Aleksey, onze

*Live-tv-interview
vanop het balkon
van het Kozatsky-
hotel met zicht op
een leeg Maidan-
plein.*

lokale fixers, en ook mijn oude vriend Volodymir, met wie ik sinds 2006 regelmatig heb samengewerkt, begroeten me hartelijk wanneer ik aankom.

Oleg zegt: “Bedankt dat je d’r bent. Voorlopig is er in het hotel elektriciteit, en ze hebben twee generatoren. We hebben genoeg benzine om ook onze twee generatoren drie dagen non-stop te laten draaien, en genoeg voedsel voor een week in een van onze vier kamers. *We’re in good shape here.*” Ik vraag ze of we veel uitzendingen hebben? Volodymir schudt zijn hoofd. “Er zijn nog maar een handvol journalisten hier gebleven, iedereen is bijna vertrokken. Maar check eerst even in en dan toon ik je de schuilkelder.”

Net zoals dat aan de grens het geval was, is er ook hier geen lange rij bij de incheckbalie. Tientallen mensen staan nerveus en zwetend aan de check-outbalie met diezelfde vraagtekens in hun ogen die ik in de stations op de gezichten van de vluchtelingen heb kunnen zien. De meesten onder hen zijn journalisten, die door hun redacties worden

Ons team ter plaatse. V.l.n.r. Dima, Aleksey, Marianna, Volodymir en Oleg.

teruggeroepen. In elk van de oorlogen die ik de voorbije dertig jaar heb verslagen heb ik zulk een moment meegemaakt. Het moment na de eerste bombardementen wanneer de oorlog plots een angstige werkelijkheid wordt. Ik ben allergisch voor elke vorm van paniek. Ik krijg de zware houten sleutel van kamer 422 en bel eerst met het thuisfront. Het luchtalarm gaat af. Een knal, nog één. Dat was niet het beste moment om te bellen.

Onderweg naar de schuilkelder word ik gebeld door VRT, dan door NOS, de Zwitserse tv, de Bulgaarse omroep... Ik ben er officieel voor de EBU als producer, maar door het vertrek van de eigen journalisten blijf ik plots de enige beschikbare journalist.

's Avonds bericht ik in vijf talen continu live vanaf het balkon in het hotel voor een tiental Europese en niet-Europese zenders, af en toe onderbroken door het luchtalarm. Ik vertel over de vrijwilligers, over hoe de inwoners van de stad zich verenigen en bewapenen tegen wat onafwendbaar lijkt. De spanning stijgt met het uur, mensen zijn aan hun televisieschermen en hun smartphones gekluisterd om minutieus de bewegingen van de vijand te volgen.

Russische troepen staan op 39 kilometer van Kyiv. De gepantserde colonne is 64 kilometer lang.

01.45 uur. De schuilkelder met een capaciteit van honderd plaatsen is onderdeel van een keldercomplex. Het is er muf en vochtig. Ik ben bang en friemel met mijn Rubiks kubus. Rationeel blijven. Eén persoon, alle rokers zijn vrijwilligers, houdt buiten de wacht in de rokersruimte met een telefoon en komt elke tien minuten met nieuws.

Dinsdag 1 maart 2022, Kyiv

Angst, sirenes, explosies en werk, non-stop.

De Russische pantsercolonne van 64 kilometer lang komt dichterbij.

Vannacht zes keer luchtalarm, explosies waarvan sommige dichtbij, huilend hotelpersoneel in de schuilkelder, drie keer twee uur slapen. Meer barricades in de straten, meer mensen met wapens in de rij van de supermarkt.

Werk, non-stop, ik lever steeds meer bijdragen voor internationale en nationale radio- en televisiezenders. Er blijven nog slechts een tiental journalisten over in het hotel. Televisietoren gebombardeerd, informatie is een wapen als een ander, burgemeester roept op tot evacuatie. Vooral de energie-infrastructuur wordt geïmproviseerd. Lange wandeling door lege straten, veel controleposten, overal geïmproviseerde barricades.

Veel militaire politie onder de hotelgasten vandaag. 's Avonds, enkele jonge buitenlanders in camouflagekledij, Fransen, Polen en Duitsers, die zich als vrijwilliger willen aandienen, staan bibberend sigaretten te roken. Ik vraag hun waar dat huurlingenthousiasme vandaan komt, maar sommigen lijken nu al spijt te hebben.

Op het moment dat de Fransman wil beginnen antwoorden, horen we een raket overvliegen, die even later verder, maar niet veel verder, tot ontploffing komt. Meer explosies volgen. Luchtafweer? Iedereen stuift naar binnen.

Tien minuten later laat het ministerie van Informatie weten dat het station werd gebombardeerd. Het station waar we gisteren nog overnacht hadden. Ik word gebeld met een vraag over "het bombardement op het station" en ik antwoord dat ik door de avondklok jammer genoeg nu niet ter plaatse kan gaan voor een verslag. Maar morgenvroeg wel.

Ik zet mijn telefoons uit 's nachts, want ik móét slapen.

Woensdag 2 maart 2022, Kyiv

Snelheid versus factchecking. Het belang van ooggetuigenverslaggeving.

Verjaardag van mijn jongste zoon, Matteo, achttien jaar vandaag, even oud als Dennis en Dima van de receptie van het hotel. De avondklok loopt nu al om zeven uur af. Veertig minuten later bereik ik te voet het station.

Het station is open en op het eerste gezicht zie ik geen schade. Ik drink een koffie in hal 6 en vraag aan een vrijwilliger of hij misschien weet wat en waar er beschadigd is? “Ik niet,” antwoordt hij, “maar hij daar wel (*bij wijst op een man in een blauw Mao-jasje die buiten een sigaret rookt*), Sergej werkt voor de hersteldienst van het station, hij kan u wel helpen.”

Sergej neemt me even later mee naar enkele beschadigde warmtekokers en hij bevestigt dat de schade werd veroorzaakt door brokstukken van de luchtafweerraketten. Zijn overste, die er met een paar andere militairen is komen bij staan, vertelt nog dat de raket onderweg was naar het gebouw van het ministerie van Defensie, dat 700 meter verder ligt. Ik mag geen foto's maken van de schade. Maar goed, ik heb mijn informatie.

Een uurtje later bevestigt de burgemeester van Kyiv, Vitali Klitsjko, dat de schade aan het station veroorzaakt werd door luchtafweer. Oef! Ik ben als journalist opgelucht dat ik voet bij stuk heb gehouden door niks te bevestigen wat we niet hebben gezien.

De weg naar Odessa is nog steeds veilig, maar het Russisch net rond Kyiv spant zich.

Onze enige warme maaltijd in het hotel is het ontbijt en dan proberen we genoeg te eten voor een hele dag, met een omelet, een bouillonnetje... De rest van de dag draaien we op noedelsoep en Snickers. Vanmiddag is daar op spectaculaire manier verandering in gekomen.

Cameraman Dima was met zijn elektrische step naar zijn appartement gereden vlak bij de frontlijn om er de huisdieren te voederen. Zo even naar huis gaan is een hele expeditie. Hij moest naar de andere kant van de stad, de brug oversteken via meerdere controleposten, met kogelvrij vest en helm... Maar hij kwam terug met onder meer een *multicooker*. Voor het eerst kunnen we 's avonds warm eten.

Na een warme douche en een warme pasta voel ik me oprecht gelukkig. *The bare necessities.*

Cameraman Dima gaat even om de multicooker.

Donderdag 3 maart 2022, Kyiv

Mensen weten dat wat er met hen gebeurt, ver boven hun hoofden wordt beslist.

Goed geslapen, hoera! Amper één luchtalarm, maar aan het ontbijt blijkt dat ik door vier andere heen heb geslapen. Adrenaline uitgewerkt, na vijf dagen oorlog.

Er staan lange rijen om vooral brood in te slaan. Er zijn amper warme bakkers in het centrum van Kyiv. Het brood komt dus vaak van ver buiten het centrum, en er is nu slechts één enkele bevoorradingsweg, heel moeilijk, waardoor er steeds een tekort is. Om acht uur 's morgens gaan de winkels open, en om halftien is er vaak al geen brood meer. Veel mensen in de wachtrij zijn ontgoocheld, maar krijgen dan bijvoorbeeld

te horen dat er tegen twee uur 's middags misschien brood is op een andere plaats. Daar gaan ze dan rustig naartoe. En als er om twee uur op die plaats toch geen brood blijkt te zijn, dan is dat maar zo. Mensen beseffen hier dat ze er toch niets aan kunnen doen, dus er is geen geroep van ontgoocheling of zo. Mensen weten dat wat er met hen gebeurt, ver boven hun hoofden wordt beslist.

*Accreditatie van
bet Oekraïense
Ministerie van
Defensie.*

Accreditatie ontvangen. Het Oekraïense leger heeft de weg naar Zhytomyr weggeblazen ten westen van Kyiv om zo te beletten dat de Russen erover kunnen binnenrijden. Dat betekent echter ook een vluchtweg minder voor zij die weg willen. En dat zijn er veel. Het constante geraas van de berichten over dreigende bombardementen in elke stad doet mensen naar een valies grijpen om hun hebben en houden in een kwinkslag achter te laten.

Vrijdag 4 maart 2022, Kyiv

De Tsjetsjenen zijn in aantocht en de koffie is bijna op, goeiemorgen!

Vrij rustige nacht met enkele verre explosies. Eén keer was er een luchalarm. Tussen acht uur en halfnegen 's ochtends hoorden we drie ontploffingen. Ineens een knal, vermoedelijk op zo'n 15 of 20 kilometer afstand. Je weet dan niet wat het was. Het ministerie van Defensie geeft nog maar weinig informatie omdat het allemaal onder militaire geheimhouding valt. Het kan Oekraïense luchtafweer zijn, artillerie of een raket. Een bom vanuit een vliegtuig kan niet omdat het te slecht weer was voor vliegtuigen.

Bij het ontbijt was er eerst opwinding bij de Turkse journalisten. "We vertrekken, want volgens ons ministerie van Buitenlandse Zaken zijn er Tsjetsjeense troepen op weg naar hier. Ga mee! We hebben nog twintig plaatsen vrij in de bussen die door de ambassade geregeld werden." Een uur later zijn ze weg, samen met vrienden en familieleden van onder andere het hotelpersoneel, die door ons waren ingelicht over de beschikbare plaatsen.

Dan komt de uit Odessa afkomstige kok Ilja af met nog meer zorgwekkend nieuws: we kampen met een groot tekort aan koffie. Er logeren een aantal Griekse, Italiaanse en Spaanse journalisten in het hotel en die moeten natuurlijk hun espressootjes hebben. De hotelbaas laat weten dat hij door zijn voorraad heen is, en dus krijgt elke journalist de opdracht om bij reportages te proberen onderweg ergens aan koffie te geraken. We hebben intussen al een voorraad van elf zakken.

We geraken gewend aan de sirenes. Het duurt na een alarm tussen een halve en één minuut voor ik vanop de vierde verdieping in de kelder van het hotel bent. Mijn record staat nu op 28,4 seconden. Normaal moet je dan een hele tijd in de schuilkelder blijven, maar daar kan je als journalist je werk niet doen, want je kan er niet bellen en er is

geen internet. Maar ook omdat je te veel tijd hebt om na te denken over het gevaar, want je bent omringd door angst en angst verlamt. Je begint te goed te beseffen wat je je familie en vrienden aandoet door hier te zijn. Dat doen we dus maar niet, dan. En ik heb de afgelopen dagen kunnen vaststellen dat mensen veel sneller de schuilkelder beginnen verlaten dan drie dagen geleden. De verslavende honger naar informatie is sterker dan het besef van veiligheid. Zelf pleit ik uiteraard ook schuldig.

Nuchterheid is vandaag bij wet verplicht. Burgemeester Klitsjko heeft vandaag gevraagd om geen alcohol meer te drinken. Iedereen moet elk moment alert blijven, klaar voor het gevecht. De Oekraïners lusten normaal wel een glaasje, maar ze houden zich met een indrukwekkende discipline aan die richtlijn. Ik was in een supermarkt en de rekken met sterke drank waren afgeschermd, maar dan wel slechts door enkele blauwe plastic stoeltjes. Niemand kwam eraan en ik denk niet dat je het had moeten proberen. Straf.

Bij het laatste sigaretje voor het slapengaan komt Ilja afscheid nemen. Hij gaat terug naar Odessa om zijn familie in veiligheid te brengen.

Maar goed, zo één glaasje van iets meer dan 40 graden 's avonds, dat lukt nog wel. Op de vrede.

Geen toegang tot de sterke drank in de supermarkt.

Zaterdag 5 maart 2022, Kyiv

**“Alle gelukkige families lijken op elkaar,
maar ongelukkige families zijn elk op hun eigen manier
ongelukkig.” (Leo Tolstoj)**

Vandaag was ik getuige van schrijnende taferelen in het station van Kyiv. De laatste twee dagen zijn er veel mensen die toch nog willen vertrekken, na dagen twifelen. Ze nemen dan de trein naar de West-Oekraïense stad Lviv. Wanneer die trein komt, weten ze niet. Gezinnen moeten vaak uren wachten. Maar dat deert hen niet. Integendeel zelfs, ze genieten nog van de momenten waarop ze samen kunnen zijn. Want als de trein eenmaal komt, stappen alleen de vrouwen en de kinderen op. De mannen blijven achter.

In de uren voor het vertrek is er alleen sereniteit. “Tot gauw”, klinkt het als afscheidsgroet. Maar de ogen vol liefde, bezorgdheid en medelijden verraden iets anders: “Gaan we elkaar nog terugzien?” Als de trein naar het Westen vertrekt, gaan de kreten van de mannen door merg en been, waarna hun blikken lijken te verstenen. Ik moest denken aan de woorden van de Russische schrijver Leo Tolstoj: alle gelukkige families lijken op elkaar, maar ongelukkige families zijn elk op hun eigen manier ongelukkig. Aan miserie wen je nooit, dat weet ik.

Onder de vluchtelingen veel mensen uit de bezette gebieden net buiten Kyiv. Uitgeputte hoopjes mens met een lege blik in hun ogen. Lena uit Boetsja, met naast zich haar zesjarige zoontje die op twee koffers past: “Toen de Russen binnenvielen, heb ik eerst zes dagen non-stop gehuild in de schuilkelder. Dan heb ik Nikolaj bij de hand genomen en we zijn beginnen stappen. En sindsdien heb ik geen traan meer gelaten. We komen uit een hel. Ik wil weg.”

Ik heb in de late namiddag een lang warm bad genomen. Dat was de eerste keer in acht dagen. Na al die dramatische beelden en ontmoetingen had ik nood aan mentale rust, even maar, met mooie jazzmuziek

van Chet Baker in de plaats van lokale radiostations op de achtergrond. We leven hier in Kyiv bijna 24 uur per dag in pure spanning, letterlijk elke tien seconden is er een nieuwsflash. Er is dus nood aan momenten van ontlading.

De Oekraïners zijn hier trouwens zeer onder de indruk van de hulpacties die bijvoorbeeld in Vlaanderen worden opgezet. Ze appreciëren dat er hulpgoederen worden gestuurd. En als ik op mijn telefoon foto's toon van de Oekraïense vlag op het gemeentehuis van mijn woonplaats Boechout, komen er meteen vijf tot zelfs twintig Oekraïners blij kijken. Prachtig. De mensen steunen ons, dat is ons meer waard dan wat de politici bekokstoven.

Vrouw neemt afscheid van haar achterblijvende echtgenoot op het passagierstreinstation van Kyiv.

Zondag 6 maart 2022, Kyiv

Brainwashing vanuit het Russische regime is totaal.

Neen, ik denk niet dat de Russen vannacht al in Kyiv zullen zijn. Door het hevige verzet van de Oekraïners schieten ze maar traag op. Maar ik neem geen risico's, en ga in de nacht van zondag op maandag in een schuilkelder slapen. Misschien is dat nog niet nodig. Maar het is beter om te vroeg de verkeerde beslissing te nemen, dan te laat de juiste beslissing.

Ik ben trouwens zeer onder de indruk van de kracht van de Russische propaganda. Ik begin elke dag om zes uur met een kop koffie en een sigaret in het gezelschap van kokkin Galina Petrovna (66), een etnische Russin met een Oekraïens paspoort die al 25 jaar in Oekraïne woont. Ze vertelt me dat ze zo graag eens met haar Oekraïense zoon in Vladivostok in het verre oosten van Rusland wil praten, maar dat het niet lukt met haar Oekraïense telefoon.

Ik leende haar mijn telefoon en luisterde verbouwereerd naar het gesprek tussen moeder en zoon, die sinds een jaar of tien in Rusland woont. Zoon: "Moeder, heb nog wat geduld, we komen je binnen een paar dagen bevrijden uit de klauwen van die fascistten." Wanneer Galina voorzichtig riposteert dat "niet alles is zoals het Russische nieuws het vertelt, en dat Oekraïne beschoten wordt door de Russen en dat er veel is vernietigd", wordt ze onderbroken: "Mama, oudjes zoals jij zeggen zo veel... en we weten dat je graag een glaasje drinkt, wel wat vroeg, niet? Je begrijpt toch dat Rusland Oekraïne nu bevrijdt van de fascistten?"

Een zoon die de staatspropaganda gelooft, maar niet zijn eigen moeder?

Ook straf: een Griekse journalist in Oekraïne heeft allerlei beelden gemaakt van de vernielingen hier, en belde met een collega uit Moskou. Die journalist in Moskou vraagt waarom hij de hele tijd beelden

van oude oorlogen gebruikt. Om maar te zeggen: de brainwashing vanuit het Russische regime is totaal. Al weet je natuurlijk nooit of die Russische journalist misschien wordt afgeluisterd, en daarom zulke dingen móét zeggen. Maar ach, je kan wel zeggen dat alles in Rusland op zijn kop staat. Televisie blijft nationaal gezien het meest bekeken medium. Ik vraag me af hoe het mogelijk is dat een regime er met ouderwetse tv-propaganda in slaagt om een land van 140 miljoen inwoners te brainwashen, en dit in het tijdperk van het internet, dat volledige toegang geeft tot alle informatiebronnen ter wereld?

We zien wel wat er maandag komt. Ik zal heel blij zijn als ik morgenvroeg uit de schuilkelder kom, de dingen kan groeten en samen met Galina Petrovna een eerste sigaretje kan roken bij een koffie.

Ik zal heel blij zijn als ik morgenvroeg uit de schuilkelder kom, de dingen kan groeten en samen met Galina Petrovna een eerste sigaretje kan roken bij een koffie.

Maandag 7 maart 2022, Kyiv

Het wordt steeds moeilijker om te werken, maar ik probeer niet te panikeren.

Heuglijke omhelzingen bij het ontbijt, want enkele collega's die in het restaurant werken, zijn te voet uit hun bezette thuisstad 8 kilometer van het hotel kunnen vluchten. Ze vertellen dat de Russische troepen vooral honger hebben. "Vier dagen en nachten hebben we continu voor hen gekookt met geweren op ons gericht."

De spanning neemt verder toe onder de journalisten in ons hotel. Een stuk of zestien van de aanwezige dertig zijn vandaag vertrokken, onder wie verschillende ervaren Italiaanse oorlogsjournalisten. Rome beveelt hun hun koffers te pakken. Terwijl het zondag de Hongaren waren die bleekjes terugkwamen van hun missie, waren het vandaag de Grieken. Onze Griekse collega's werden dan weer beschoten terwijl ze op reportage waren in Irpin, de stad op 20 kilometer van Kyiv die onder vuur ligt. Dat is waar dat hallucinante filmpje is gemaakt van dat gezin van vier dat omkomt tijdens de vlucht.

Het is niet noodzakelijk zo dat de Russische militairen bewust op persmensen mikken, ze hadden zich te dicht bij het front gewaagd en ze waren beschoten door scherpschutters. Maar dat zijn ervaringen die erin hakken. Het is één ding om hier nog in het centrum van Kyiv te zitten, het is heel iets anders om een effectief doelwit te zijn. Dan zie je dat mensen kunnen kraken.

Het is belangrijk dat er journalisten hier blijven. Zonder getuigenverslagen ter plaatse krijg je nooit dezelfde beleving. Wat niet wegneemt dat we met de overblijvers de situatie hier dag na dag evalueren. Het wordt steeds moeilijker om te werken. Ik probeer niet te panikeren, ik ben allergisch voor angst. Het is nooit een goede raadgever. Als ik bang ben, ga ik naar mijn hotelkamer, zet ik wat muziek op, lees ik wat, tot het wegebt.

In heel Oekraïne zijn er drie tot vier miljoen etnische Russen. Die dus net zo goed onder vuur worden genomen door hun landgenoten. Dat doet me denken aan de eerste oorlog in Grozny, de hoofdstad van Tsjetsjenië, in 1994. Ook daar woonden in het centrum heel wat Russen. De Tsjetsjenen stelden hun voor om mee met hen de bergen in te vluchten, maar dat wilden ze niet. Het Russische leger zou toch niet op Russen schieten? Precies dat gebeurde wel. In geen enkele bevolkingsgroep vielen toen in de begindagen van de oorlog zoveel slachtoffers als onder de etnische Russen. Ik herinner me een Tsjetsjeen die toen zei dat hij medelijden had met de Russen: “Leiders die op hun eigen burgers schieten. Dat is toch het ergste? En hoe bevecht je iemand die er niet voor terugdeinst om zijn eigen mensen te doden?”

Ik had daarnet contact met Maryna in de stad Charkiv. Ik heb nog met haar samengewerkt voor het EK voetbal in 2012, toen ik in Donetsk en ook Charkiv heb gezeten. Ze zei dat de Russen zondagnacht alleen burgerdoelwitten onder vuur hadden genomen, dat de stad langzaam verandert in een tweede Grozny.

Ze stuurde me ook een foto van haarzelf na zeven dagen bombardementen. Ik toon hem graag samen met een foto die ze me tien

Maryna, februari 2022.

Een gezicht van de oorlog.

dagen geleden had gestuurd naar aanleiding van haar verjaardag op...
23 februari.

Zo kan u zien wat oorlog fysiek met een mens doet.